

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

à Casu XXXVII usque ad Casum LXXV. inclus. exhibens Materiam de Restitutione, de Contractibus, de Religione & Vitiis eidem oppositis

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus LXXII. De Horis Canonicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39820

quia hæc sunt valde distincta; attendenda tamen est intentio voventis, qui fortè non distinxit inter dispensationem, irrationem, & commutationem, sed simpliciter vovit, manere in suo voto; si absolutè vovit, non petere relaxationem pro quocunque casu etiam necessitatis, votum est nullum, quia tunc melius est petere, quàm non petere; secùs si voverit, non facilè petere, aut non petere nisi cum consilio Confessari; tunc si petat absque gravi causa vel consilio Confessarii; relaxatio & commutatio valebit quidem, sed peccabit contravotum. De commutatione votorum plura dicam *Cas. 102. quæst. 4.* per totum.

CASUS LXXII.

De Horis Canonicis.

A Madæus Subdiaconus quarit. **1.** *Quid sint Horæ Canonicæ? & quas Horas tenentur recitare de Ordinationis; quid si ordinatus sit ex metu, aut impubes, vel dubitet de valore Ordinationis.* **2.** *An professi obligentur extra Chorum.* **3.** *Quot persone requirantur ad Chorum & utrùm satisfieri possit per saculares?* **4.** *Qualiter obligentur Beneficiari.* **5.** *An habentes Capellaniam Laicam, Coadjutores, Vicarii, Pensionarii, Canonessæ Saculares.* **6.** *Non habentes Beneficii possessionem.* **7.** *Non percipientes fructus uno vel altero anno.* **8.** *Habentes Beneficium tenue.* **9.** *An ex culpa fructus non percipientes.* **10.** *An propter omissionem fructus restituendi.* **11.** *Quid*

fi

si omissio sit inculpabilis, vel secuta ex morbo per
 temperantiam causato. 12. Quid si quis per primos
 sex menses omittat horas, vel per plures annos. 13.
 Quid si omittat unum Psalmum. 14. Quid si Ca-
 nonicus oret Horas non choraliter, sed privatim, vel
 in Choro dormiat. 15. Cui restitutio fieri debeat,
 & an satisfiat per Eleemosynas, quas dedit immemor
 omissionis. 16. An excusetur, qui ignorat linguam
 Latinam, vel Rubricas. 17. An excuset metus,
 subita turbatio, tristitia. 18. An morbus, febris
 tertiana: & quid in dubio: an morbus sit gravis.
 19. An excuset actus charitatis, vel officii. 20.
 An impeditus teneatur praevenire. 21. An qui
 non potest totum, teneatur ad partem. 22. An ca-
 rens Breviario proprio teneatur orare ex Romano vel
 alterius Ordinis, & qui non potest solus, an teneatur
 conducere socium. 23. An excusetur censura-
 ti, degradati, captivi, ad terrena damnati, &c.
 Pro resolut.

QUÆR. I. Quid sint Horæ Canonice?

I. R. Sunt publicæ ac statæ preces ex Sacrorum
 Canonum Decretis ab Ecclesiasticis personis no-
 mine Ecclesiæ ad Deum persolvendæ: Est autem
 usus Horarum antiquissimus à temporibus Apo-
 stolorum ad nos derivatus, dividiturque in septem
 partes seu Horas: Matutinum, Primam, Terti-
 am &c. juxta illud Ps. 118, v. 146. *septies in die*
laudem dixi tibi.

QUÆR. II. Quinam ad Horas obligen-
 tur?

R. I. Per se nemo obligatur nisi ratione Ordi-
 nis sacri, Professionis Religiosæ, aut Beneficii
 Ecclesiastici, igitur obligantur omnes in Ma-
 joribus Ordinibus, hoc est, saltem in Subdiacon-
 natu constituti, & quidem ab eâ Horâ, quâ
 Sub-

Subdiaconi ordinantur, tenentur orare Horas correspondentes, non quidem accipiendo illud tempus Mathematicè, seu physicè, sed moraliter juxtà cujuslibet Diœcesis consuetudinem, ideoque si in Diœcesi Colon. orderis Horâ 9nâ, ad summum obligaberis ad Sextam, & Nonam, & circa 11mam, vel meridiem, non nisi ad Vesperas & Completorium istius diei. *Dian March. Suar. l. 4. de orat. c. 27. num. 3. Gob. tr. 5. Cas. 23. num. 561.* idem cum proportione dicendum de inceptione obligationis Horarum ratione Beneficii, vel Professionis Religiosæ. Qui antecederat orat, non satisfacit, quia non potest extingui obligatio, quæ nondum est. *Baldell. l. 3. d. 21. num. 7.* Ordinatus per gravem, & iniquum metum sicut non tenetur ad castitatem, sic nec ad Horas Canonicas, nisi ex post Ordinem susceptum liberè ratificet. *Sot. Sanch. Baldell. num 18.* Idem est de Ordinato ante usum rationis; sed quid de impubere? R. Si sciens, & volens Ordines suscipiat benè intelligens onus Castitatis, & Horarum S. Ordin. annexum, obligatur; quia non est, undè excusetur. *Cajet. Sot. & plures apud Sanch. de Matr. d. 30. num. 6.* In dubio, an quis sit validè ordinatus, putat *Tamb.* eum non esse obligandum ad Horas, quia libertas videtur esse in possessione, quæ per dubiam Ordinationem non tollitur; sed attendendum est, an in reliquis se gerat pro ordinato; si sic, etiam hîc se talem gerere debet, & in dubio standum est pro valore actûs.

R. II. Ratione Professionis Religiosæ obligantur tantum ii, in quorum Religione est speciale, præceptum, vel consuetudo obligans omnes

Pro

Professos etiam in Majoribus non constitutos, tam in-quàm extrà Chorum ad Horas Canonicas, quale præceptum habent Fratres Minores, & Moniales Annuntiatae; ubi tale præceptum, vel consuetudo non est, etiam non est obligatio ad Horas. *Medin. Palud. Caram. Theol. reg. d. 100. Suar. March. Tribun. p. 2. tr. 1. tit. 3. q. 2. Dub. 1.* imò *Less. consil. mor. cas. 14.* multis probat rationibus Choristas, aut Moniales nullâ consuetudine obligari ad Breviarium, idque de Clarissis testatur *Alphons. à Castro l. 1. de Lege Pen. c. 8. de Professis Augustinianis Arragon. 2. 2. q. 83. a. 12. de suis Dominicanis Sotus l. 10. de just. q. 5. a. 3. de Cisterciensibus Caram. d. 103. n. 1358.* & Abbatem cum suis ex rationabili causâ, v. g. quando versantur in studiis, quoad Horas dispensare posse, cum aliis docet *Sporer hic n. 14.* quamvis aliquin sit contrarius. Sed Ratio nostra est, quòd ejusmodi obligatio non oriatur ex ipsâ Professione, seu perpetuâ suâ in Religionem incorporatione; aliàs enim obligarentur etiam Fratres Laici, quod nemo dicit; ergo talis obligatio aliundè astrui non potest, quàm ex speciali Ordinis Statuto, vel consuetudine sub mortali receptâ, quæ non præsumi, sed probari debet. Undè infero, Fratres Professos in Majoribus Ordinibus non constitutos, uti & Moniales in S. Ordine nostro Præmonstratensi, saltè quòd ad hanc Provinciam Rhenanam, extrà Chorum non obligari ad recitandas Horas, idque mihi certum videtur, non enim datur in Ordine nostro quòd ad hoc speciale Statutum, ut clarum est, neque in hac Provinciâ est consuetudo sub mortali recepta, sed quòd ad pleraque Monasteria

ria consuetudo omnino contraria, ut experien-
 tia didici, & qui contrarium dicunt, fundant
 se in consuetudine generali omnium Ordinum,
 quam nunquam sufficienter probare poterunt
 existere, vel sub mortali esse receptam, & ejus-
 modi consuetudinem, negant AA. supra cit.
 Deindè non debet adstrui mortale, nisi præcep-
 tum, vel consuetudo obligans sufficienter pro-
 betur, in dubio enim est possessio pro liberta-
 te; sed ejusmodi præceptum, aut consuetudo
 obligans in Ordine Præmonstr.; sufficienter non
 probatur, ergo. Dato etiam, quòd probari
 posset Consuetudo generalis, tamen non ob-
 ligat in locis, in quibus non est recepta, ut ha-
 bet comm. & certa omnium Theolog. patètque
 in Abstinencia in festo S. Marci, & mille aliis
 exemplis, quæ non obligat nisi in locis, in qui-
 bus animo se obligandi est recepta; atqui ex-
 perientia docet hanc consuetudinem in multis
 locis, & Provinciis taliter non esse receptam,
 ergo. *Nec obstat*, quòd Moniales & Clerici
 sint professi, seu deputati, ut dicunt, ad Cho-
 rum, nam tantùm sunt professi Chorum in
 communi, ideòque peccant mortaliter, si suã
 culpã vel negligentiam impediunt, quominus
 Chorus in communi seruetur, secus si pro suã
 tantùm parte Horas omittant; patet à pari: In
 Ordine nostro Præmonstr. non tantùm est con-
 suetudo, sed & speciale præceptum in Quadra-
 gesimã choraliter orandi septem Psalmos Pœni-
 tentiales, Litanias, & suo tempore anniversa-
 ria pro Benefactoribus, Parentibus, & Fratibus
 Ordinis &c. & tamen nemo dicet, aut proba-
 te poterit hos Psalmos, & Anniversaria sub
 mortali obligare quemlibet in particulari, & ex-
 tra

tra Chorum; & in dubio consuetudo potius habenda est pro voluntariâ & supererogatoriâ, quam pro obligatoriâ, sicut in dubio an verba vel voluntas superioris contineat præceptum vel purum monitum; nam *in obscuris quod minimum est, sequimur* reg. jur. 30. in 6. de Horis Deiparæ Virginis Mariæ velut singularis candidi Ordinis nostri Patronæ, speciale est, quòd omnes etiam extra Chorum existentes ad eas sub veniali peccato obligentur, id enim claris verbis exprimunt Statuta Præmonst. *dist. 1. c. 3. n. 3.* de Horis verò Canonicis recitandis à non ordinatis extra Chorum existentibus, nullam mentionem faciunt.

3. DUBITARI hinc potest, quot persona requirantur ad servandum Chorum in communi?
 R. Ad minus requiri 4. vel 5. sive Professi sive Novitii, sive Sæculares, ita ut, ubi quatuor haberi non possunt, Communitas non obligetur ad Chorum, ita comm. cum *Gob. & Tamb. in Decal. l. 2. c. 5. § 1. nu. 22.* Ratio est, quòd Chorus consistat in decenti alternatione cantantium, vel orantium, sed non potest esse decens alternatio, ubi sunt pauciores quàm 4. ergo. At quid si servetur tantum à duobus vel tribus?
 R. Superiorem in hoc facile posse peccare mortaliter tum ratione scandali, tum ratione negligentiae, si id sine urgente causâ permittat; posset tamen, ut verbis *Tamb. l. c. n. 11.* utat, ex natura sua alicui videri probabile satisfieri, quia in rigore servatur essentia Chori, scilicet cantus alternus, & in hac sententiâ est obligatio servandi Chorum, ubi tantum sunt duo vel tres, idque de Canonicis Sæcularibus docet communis Sententia, quia arctius obligantur ad Chorum, quàm Religiosi, scilicet ex iustitia, & im-

plicito saltem pacto cum Fundatoribus. Sed quid, si tot Religiosi, vel Clerici haberi nequeant, quot ad Chorum requiruntur, eritne obligatio advocandi personas Sæculares, ad idoneas? *R. Affirm.* Si id redditus Ecclesiæ partiantur; quia verè persolvitur Officium; & quamvis id tunc non fiat per Clericos, fit tamen nomine Clericorum; & qui tenetur ad finem, tenetur ad media non nimis difficilia; & ita in supplementum Chori videmus in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis sæpe adhiberi pueros primâ Tonsurâ nondum initiatos, aut Clericos qui non sunt de gremio; & si privatus Clericus qui solus orare non potest, tenetur suis expensis conducere socium si commodè possit, ut dicam infra n. 22. cur non teneantur Superiores Ecclesiarum conducere Chorales Sæculares, si alios habere non possint?

R. III. Omnes qui habent Beneficium, sive curatum, ut Episcopi, Abbates; Decani, Patrochi &c. sive non curatum, ut Canonici, Vicarii, Capellani, Personaristæ &c. ad Horas obligantur. Est communis & certa ex Concil. Basiliensi *Sess. 21. §. quoscunque*, & Lateran. *Sess. 9.* ita quidem, ut omittentes Horas teneantur restituere fructus omissioni correspondentes, ut dicitur *q. 4.* neque potest quis lectioni horarum satisfacere per alium, ut certum est ex prop. 21. damnata per Alex. VII. *Habens Capellaniam collativam aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.* An Canonessæ sæculares habeant vera beneficia, obligenturque ad horas in- & extra Chorum, dicam *c. 176. n. 15.*

G g

QUÆR.

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. II.

5. QUÆR. III. Qualiter Beneficiati ab Horis excusentur titulo incompetentiæ, vel ob non perceptos fructus?

R. I. Ab Horis excusantur qui habent tantum Capellaniam Laicam, hoc est, à Laicis conferri solitam, & autoritate Episcopi non erectam, nisi in aliquo majori ordine sint constituti, talis enim Capellania non est verum beneficium; Idem est de præstimoniis, quæ Clericis solent dari in ordine ad studia absque hoc, quòd in verum ritulum ab Episcopis erecta sint. *Azor, Wiestner. l. 3. t. 4. n. 52. Bald. d. 27*

2. Coadjutoria etiam cum jure succedendi per se non obligat ad Horas. *Mald. Suar. c. 22. n. 19. Ratio est, quia Coadjutor non habet ipsum Beneficium, sed tantum jus ad aliud; neque duo propter unum Beneficium obligandi sunt ad horas, sed solus proprietarius beneficii: Coadjutor tamen Episcopi habens administrationem obligatur. Leuren. for. Benef. p. 1. q. 137.*

3. Vicarii temporales, qui tantum aliorum vices supplent, quia non sunt beneficiati, sed tantum gerunt vices beneficii habentis. *Nav. Suar. l. 4. c. 22. n. 19. Garc. p. 3. de benef. c. 1. n. 109. Qualiter ad Horas teneantur Canonice Regulares, tradit Leuren. fori benef. p. 2. q. 922. & dicam Cas. 76. n. 15.*

4. Meri Pensionarii, seu ii, qui ex beneficio resignato, vel aliter habent pensionem Clericalem; hi ex Constitut. Pii V. tenentur tantum ad recitandum quotidie Officium B. M. V. nisi aliunde titulo v. g. Profess. vel Majorum Ordinum ad Officium Canonicum obligentur; tunc enim non est mens Pontificis eos simul ad Officium B. M. V. obligare, ne alioquin sint magis obligati quam alii

alii Clerici. *Tamb. sup. c. 5. §. 1. n. 22.* & generaliter excipiuntur omnes, qui non habent beneficium propriè dictum, nisi alio titulo ad Horas obligentur.

5. Excipitur, qui nondum habet quietam beneficij possessionem, ita ut nullos fructus percipiat, & dubitetur, an unquam sit obtenturus causâ, econtra si aliquibus fructibus vel præsentis fruatur, sitque probabilis spes evincendi causam, & fructus interim sequestratos; aut ipsi lis moveatur, post adeptam pacificè possessionem sequestratis ad interim fructibus, ad Horas tenebitur; *Cajet. Baldell. d. 23. à n. 5. Garc. n. 86. § 104. Wiestner nu. 61.* Quòd si neuter litigantium sit in possessione, & neuter fructus percipiat, neuter orare tenebitur, quia unus non magis obligatur, quàm alter, neque obligantur ambo simul, aliàs enim pro uno beneficio esset obligatio ad duplex officium; ergo neuter obligabitur, & qui ex post litem cum fructibus sequestratis evincit, non tenetur eos pro rata omissionis dare pauperibus, quia hæc pena tantum debetur pro Horis culpabiliter omis- sis, hic autem omisit eas inculpabiliter, *Ca- sar. Suar. c. 19. n. 7. Garc. num. 86. § 104. Wiestner. n. 61.*

6. Non obligatur novus Canonicus, qui ex consuetudine sui Capituli primo vel secundo anno nullos percipit fructus, neque distributiones quotidianas, eò quòd hæ impendantur ad fabricam Ecclesiæ. *Laym. Garc. nu. 70. Bonart. l. 2. c. 7, contra Less. & alios.* Ratio est, quia isto tempore quòdam fructus sunt, quasi non haberent beneficium, idque sine suâ culpâ. Ubi tamen consuetudo habet, ut hæredibus defun-

eti aut senioribus Canonicis, vel etiam ad defuncti sepulturam, vel solvenda ejus debita, referentur fructus unius, vel alterius anni; his annis tenebitur ad horas novus Canonicus saltem ex recepta praxi. *Cass. Azor, Less. Garc. n. 66. Schm. n. 66.* quamvis de hac praxi dubitet *Gob. tr. 2. Cas. 23. n. 576. Ratio est*, quod hi fructus impendantur in ejus utilitatem, ideoque ab ipso censentur percepti; & fructus, quos ipse primo anno non percipit, post mortem ejus percipient ejus hæredes, vel creditores, manetque ei libertas de his in vita disponendi. Similiter ad Horas obligabitur, qui uno anno ob sterilitatem, grandinem, hostium incursum, vel inundationem fructus non percipit; unius enim anni sterilitas censetur per aliorum annorum fertilitatem compensari; hos tamen non improbabiliter excusat *Castrop. Laym. hic c. 5. n. 4. Gob. sup. n. 577.*

7. Ab horis probabilissimè eximuntur, qui
8. habent beneficium adeò tenue, ut nequidem inde percipiant tertiam vel quartam partem honestæ, & decentis sustentationis, *Sotus l. c. Arraz num. 13.* atque id in praxi valde esse securum docent *Vasq. Suar. c. 21. num. 9.* putat autem *Gob. n. 578.* viginti ducatos in Germania præstare bonam quartam partem honestæ sustentationis; si tamen scienter adeò tenue beneficium susceperit, hoc ipso censetur liberè onus orandi horas acceptasse, per consequens illo obligabitur; & si ipse non acceptasset, forsitan sub tali onere acceptasset alius *Nav. Suar. Laym. Barb. Covar. l. 3. var. c. 13. num. 8. Bald. num. 4. Schmaltzgr. num. 58. contra Sotum, Less. Vega. Diana, Tamb. num. 30.* qui valdè probabiliter præsumunt benignam matrem

Ecclesiam pro tam exiguo proventu non velle imponere onus adeò grave; si tamen plura habeat beneficia tenuia, quæ simul sumpta præsentent notabilem partem sustentationis, ex communissimâ obligabitur; econtrâ si plura etiam pinguia habeat beneficia, propterea non constringitur ad ad plura officia, sicut festo in Dominicam incidente ex benignâ matris Ecclesiæ intentione, non obligamur ad plures Missas. In dubio, an tenuitas beneficii sit tanta, ut excuset à recitatione horarum, standum est pro obligatione, quæ possidet; certum enim est, quòd habeatur beneficium, tenuitas autem, seu ratio excusans est incerta.

8. Qui suâ culpâ nullos, aut exiguos fructus percipit ex beneficio, eò quòd v. g. sit excommunicatus, suspensus, non residens, vel non habeat ætatem requisitam, utique obligabitur ad horas; non enim decet, ut ipsius culpâ fundatores, vel Ecclesia careat officio divino. *Nav. Garc. n. 45. Wiest. n. 61.* idem dicendum de beneficiato, cujus fructus mandato Superioris per aliquot annos impenduntur ad solvenda debita propria, vel antecessoris, ut dixi sup.

QUÆR. IV. Quid circà restitutionem Fructuum propter omissionem horarum?

32. Seqq. 1. Quamvis sit probabile, beneficiatos non obligari ad Horas ex justitiâ, tamen certum est, recitationem Horarum esse conditionem, sine quâ fructus non faciunt suos, idèdque non recitantes ante omnem sententiam obligari fructus perceptos restituere, ità enim in terminis habet Concil. Lateran. & Pius V. patèrque ex propof. 20. damnatâ ab Alex. VII.

quæ sic habet : *restitutio à Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eò quòd sit pœna.* Debet autem restitutio fructuum correspondere Horis omissis; ità ut si quis annuo ex beneficio habeat 365. aureos & uno die totum officium omittat, obligatur ex constitut. Pii V. in eleëmofynam vel fabricam Ecclesiæ impendere unum aureum, si omisit solum matut. dimidium aureum, si cæteras Horas, alterum dimidium, qui harum singulas, sextam partem fructuum illius diei amittit.

11. 2. Hæc obligatio non extenditur ad eos, qui inculpabiliter Horas omittunt, v. g. ex naturali oblivione, impotentiâ, aut infirmitate etiam per intemperantiam causatâ, ut vult *Gob.* nisi quis studiosè illum in finem fuisset intemperans, tunc enim dolus ei patrocinari non deberet. Neque tenentur ad restitutionem fructuum, qui intuitu aliorum onerum beneficiato obveniunt v. g. ratione curæ animarum, vel Missarum, ideòque *Laym. c. 5. n. 2.* dicit Pastores, & similes, qui exiguum habent competentiam v. g. non ultrâ 350. florenos; ob omissas horas ad nullam, vel modicam restitutionem esse condemnandos, eò quòd ratione aliorum onerum ipsis debeatur sustentatio; si tamen pingues habeant redditus, tenebuntur ob neglectas Horas, restituere tantum fructus officio Horarum correspondentes, deductis iis, quæ pro aliis oneribus debentur; idque in praxi omnino tutum esse dicit *March. Sporer num. 38.*

12. 3. Qui post acceptam beneficii possessionem per sex menses omittunt Horas, peccant quidem mortaliter, non tamen obligantur quidquam

quam restituere, quia Pius V. hos disertè eximit. Item multi apud *Laym. l. c.* eximunt à restitutione eos, qui tantùm semel, vel bis in anno horas culpabiliter omittunt; imò ex Medina & Sanch. putat *Gob. tr. 5. num. 588.* Canonicum, qui per duos, vel plures annos Horas omisit, tantùm obligandum esse ad restitutionem quartæ partis fructuum, ità ut si annuò habeat mille, restituere sufficiat pro duobus annis 500. *Spor. num. 37.* dicit; utinam tantùm quandoque à pœnitentibus extorquere potuissim, & assentitur quòd ad tertiam partem ab iis restituendam, sed cum id clarè repugnet Bullæ Pii V. videtur tantùm admittendum in casu, quo sine gravi incommodo plus restitui non potest, tunc enim, & non aliàs præsumi poterit de benigno Ecclesiæ consensu.

4. Qui ex unâ Horâ v. g. matutinis non omisit notabilem partem correspondentem uni parvæ horæ integræ, aut qui in singulis horis omisit aliquid leve, v. g. unum Psalmum, probabiliter nihil tenetur restituere; quia lex restitutionis est pœnalis, & odiosa, adeòque restringenda ad omissionem notabilem, quæ integræ Horæ parvæ correspondeat. *Gob. n. 589.*

5. Quæstio est inter Theologos: an Canonicus longo tempore v. g. per tres menses non frequentans chorum, sed orans privatim Horas, peccet mortaliter; item an frequentans, sed non cantans præsentias faciat suas; ad 1. videtur verius, quòd peccet mortaliter, tum quia *Trid. Sess. 22. c. 4. & Sess. 24. c. 12. de reform.* præcipit, ut Beneficiati officia hebdomadaria, aliàsque functiones suo beneficio annexas per se ipsos præstent, tam quia Ecclesia per textus ex-

pressos apud *Castrop. hic d. 3. p. 2. nu. 3*, id jubet sub pœnis ferendæ excommunicationis, & depositionis, & pro hac sententiâ quinque declarationes Cardin. assert *Garc. de benef. p. 3. c. 2. n. 323*, accedit, quòd sub mortali teneantur residere; sed ad quid residentia, si in personâ non teneantur frequentare chorum? oppositum tamen non videtur omnino improbabile, quia illa Ecclesiæ præcepta non videntur in tanto rigore recepta, & de declarationibus Card. non constat authenticè. *Tamb. l. 2. c. 5. §. 4. n. 7. Gob. tr. 5. nu. 700. ad 2.* Canonicus non cantans in Choro præsentias percipere non potest, & perceptas tenetur restituere, quia hæ debentur tantùm iis, qui Chorum adjuvant, quòd non fit tacendo, & merè attendendo; econtrâ qui suum versum cantat, sed non attendit ad versum alterius Chori, eò quòd fabuletur, aut legat historias &c. facit quidem præsentias suas, quia quantum est de se Chorum adjuvat, sed tenetur Horas repetere. *Barb. Suar. c. 12. n. 10.* ubi tamen consuetudo viget, ut Canonici substitutos Cantores habeant, uti in multis Ecclesiis Germaniæ, maximè Cathedralibus, sufficit eorum præsentia ad lucrandas distributiones quotidianas, quamvis non cantent, modò Horas privatim orent, *Laym. c. 7. nu. 6. Leur. p. 1. q. 418. Schmalzgr. l. 3. t. 4. n. 81.* de dormitante contrâ suam voluntatem in choro, pariter affirmat *Tamb. sup.* eum lucrari præsentias, quia videtur legitimè impeditus sicut infirmus.

Hæc scripsi, antequam vidi Commentarium Benedicti XIV. de *Sacrificio Missæ*, ubi num. LX. in fine, ex Conc. Trid. Sess. 24. cap. 12. „ Vi- „ detur consuetudinem illam improbare, quâ Ca-

Canonici putant se satisfacere muneri suo per simplicem in Choro assistentiam absque divinæ Psalmodiæ cantu, nisi illis præsto sit Apostolicum, non præsumptum vel abrogatum sed legitimum ac vicens privilegium sive indultum; jure ac meritò verendum, ne isti dum ita se gerunt, Præbendarum ac distributionum fructus minimè suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur, insuper paulò ante ibidem asserit; quod illa opinio nunquam in Congregatione Concilii Trid. præposita & examinata sit, quin statim explosa fuerit & improbara; quamvis præsumptis consuetudinibus aliisque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur. Sed quid de punctatore, seu eo, cui ex Officio incumbit notare absentes? *R.* Si negligat notare eos, qui sine legitimâ causâ absunt à Choro, peccat & tenetur ad restitutionem, sicut & ille, qui absentibus præsentias seu distributiones indebitas solvit. Ita Concilium Mediolanense IV. sub Carolo Borromæo *de Distrib.*

6. Restitutio fieri debet Ecclesiæ, in quâ quis habet beneficium, vel Ecclesiæ pauperi, aut aliis quibuscunque pauperibus, sive cognatis, si-ve extraneis; si ipse omittens sit verè pauper, sibi ipsi applicare potest: imò *Gobat. num. 591. Spor. n. 401.* dicunt satisfieri, si fructus restituendi applicentur ad legendas Missas pro defunctis: denique communis sententia apud *La Croix n. 1215.* docet, in partem satisfactionis computari posse eleëmofynas, quas dedit post neglectum Breviarium, esto non cogitarit aut intenderit per eas satisfacere. *Ratio est,* quia per ejusmodi eleëmofynas saltem virtualiter aut interpretativè vult

15.

extinguere suam obligationem, & reverà ponit opus, quod in pœnam omissionis est impositum; *Dixi*: satisfieri per eleëmodynâ datâ post omissionem, nam per eleëmodynâs antecederet datâ non satisfieri certum est ex propol. 33. ab Alex. VII. damnatâ: *Restitutio fructuum propter omissionem Horarum suppleri potest per quasunque eleëmodynâs, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerat.* Neque in praxi tutæ sunt sententiæ, quæ docent, pro ejusmodi restitutione satisfieri per geminatam lectionem Horarum expost factam, aut alia pia opera fundatoribus applicata v. g. auditionem Missæ, jejunia, applicationem indulgentiarum, & similia, sunt enim hæc à textu Bullæ nimis exorbitantia.

QUÆR. V. Quid circà alias causas ab Horis excusantes?

16. R. Sola impotentia Physica, aut moralis, vel dispensatio excusat ab Horis juxta explanationes sequentes. 1. Ob impotentiam Physicam excusantur cæci, aut non habentes Breviarium, tales enim non teneantur ad Horas nisi quas sciunt memoriter, vel cum socio facilè recitare possunt, ad has enim non sunt impotentes; non tamen tenetur cæcus adhibere locium, qui Horas verbatim suggerat, quia hæc diligentia est nimis extraordinaria. *Bonac. Suar. c. 27. n. 16.* qui assumpsit beneficium ignorans linguam latinam, aut Rubricas, non tenetur quidem ad Horas, quamdiu est in illa impotentiâ, peccavit tamen graviter cum tali impotentiâ suscipiendo S. Ordines, vel beneficium, teneturque se intrâ breve tempus qualificare, vel beneficium dimittere. Si verò sine suâ culpâ sit ordinatus titulo talis beneficii, nec aliundè habeat, unde vivat, non tenetur

neri ad dimittendum beneficium docet *Tamb. n. 13.* imò ex rationabili causa v. g. nè cogatur care-
re beneficio oblato, illud licitè acceptare poterit, et si pro nunc sit inhabilis ad Horas, modò intrà breve tempus sit paratus se habilitare.

2. Ob impotentiam moralem excusat metus 17.
gravis mali sibi, vel alteri ob recitationem inferendi, ut contingere potest versantibus inter hereticos. *Sanch. l. 7. de matr. d. 29. n. 7.* cum communit excusateum, qui ex metu gravi factus est Religiosus, vel Subdiaconus; nam sicut talis non obligatur servare votum castitatis, sic nec legere Horas, intellige nisi votum suum, vel statum ex post ratificaverit.

3. Excusat subita turbatio, gravissima afflictio, vel tristitia, quæ reddat hominem moraliter impotentem ad orandum, ut si reus post unum alterumve diem ob enorme crimen sit morte plectendus, vel aliquis repentinum nuntium accipiat de maximâ jacturâ bonorum &c. quod si non obstante turbatione vel mæstitiâ quis alia negotia magni momenti tractare queat, etiam orare poterit.

4. Excusat infirmitas gravis, neque requiritur gravissima, nec sufficit levis, qualis juxta 18.
Bonart l. 2. c. 38. n. 5, & plerisque est febris tertiana, vel quartana, quæ non solum diebus intercalaribus, seu liberis, sed etiam diebus proximis plerumque satis temporis relinquunt recitandis Horis; benè docet *Sanch. hic* mediam viam tenendam esse, maximè scrupulosi; ita ut, qui æger est, si ex recitatione Horarum verosimiliter credat, vel timeat aliquam stomachi cruditatem, capitis gravedinem, virium lassitudinem, febris incrementum, excusetur ab Ho-
ris;

ris; *Ratio est*, quia ejusmodi incommoda, quæ in corpore sano sunt levia, in infirmo sunt gravia; *Nec obstat*, quòd ægroti, vel feбри laborantes bonam dièi partem fortè insumant confabulationibus, vel lectiõni historiarum; nam hæc ægrotum oblectant, & alleviant; at lectio Horarum est res seria, & ex naturâ suâ caput gravat, & molestiam infert; hoc certum est, ægrotum tutò stare posse judicio Medici, Superioris, vel alterius prudentis, & experti viri, & tunc Superior hoc ipso, quòd dicat ægrum excusari, cum ipso dispensat, si ratio excusans fortè non sit sufficiens. Si Medici, vel Superioris judicium haberi non possit, & sit dubium, an morbus sit gravis, rùque verè malè habeas, & pejora formides, potes judicare morbum esse gravem; item pensatis omnibus dubitas, an recitatio Horarum (idem est de auditione Missæ) tibi sit allatura grave damnum; probabiliùs non obligaris. *Bonac. Castrop. Tamb. Spor. num. 159.* contra *Suar.* qui necessariò putat petendam esse dispensationem, eò quòd lex videatur esse certa, & ratio excusans tantùm dubia. *Sed cont. est*, quòd ratio excusans non sit ipsum incommodum, ut malè supponit *Suar.* sed periculum incommodi, quod hic non est dubium, sed certò existens: adeòque est possessio juris naturalis ad se non exponendum periculo gravis mali, quæ prior, & potior est, quàm obligatio recitandi Horas orta ex jure Ecclesiastico.

19. 5. Excusat charitas, vel occupatio tanta, quæ ut habet *Sanch l. 7. moral. c. 2. dub. 52.* non potuit præveniri, neque prætermitti sine scandalo, gravi pœnâ, aut damno, neque compatitur Horas recitare, ut si subitò compescenda esset lectio,

ditio, extinguendum incendium, aut quis tota die occupatus esset audiendis Confessionibus extremè periclitantium, vel hominum ultimo die Paschatis, vel Jubilæi ad se in tanta cõpia venientium, ut omnes alioquin audiri non possent, sed cogerentur aliqui à Jubilæo, vel Paschali Communionem abstinere; putarem tamen hoc ultimo casu Confessarium debere pœnitentibus suis tempus prorogare, ut exposit & Jubilæum lucrari, & Communionem Paschalem servare possent; undè patet officium charitatis rarissimè excusare à recitatione Horarum, Quòd si quis Horas remisisset ad finem diei, & subito unâ alterâve Hora ante medium noctis evocaretur ad moribundum absolvendum, communicandum, vel ungendum &c. relictiis Horis oporteret juvare infirmum, quia præceptum naturale charitatis vel etiam justitiæ in Parocho, præponderat præcepto positivo Horarum, si scilicet utrumque servari non possit, est *comm. cum Tamb. §. 8. n. 17.* sed quid si Parochus v. g. in die Sabbathi ab infirmo incænatus redeat medio duodecimæ, & non habeat nisi mediam Horam, quâ cænare, vel Horas orare possit? Si sinè notabili incommodo neque à cœna abstinere, neque eam post 12. differre possit, eò quòd altero die obligetur ad sacrum ob diem Dominicum, festum, vel præsentiam funeris, poterit omissis Horis cænare, quia præponderat obligatio dicendæ Missæ, nec tenetur cum gravi incommodo à cænâ abstinere.

6. Qui est impeditus febrî, vel alio negotio, quominus statis Horis officium persolvere possit, ^{20.} tenetur illud intra eundem diem, vel prævenire, vel ex post supplere, quando cessat impedimentum. *Ratio est*, quia præceptum urget totâ die,

die, & certæ Horæ per diem præfixæ non sunt ad finiendam, sed urgendam obligationem; hinc si non potes manè persolvere matutinum, teneris post meridiem, vel vespere, quemadmodum si die Solis non possis audire Missam Horâ nonâ, teneris audire maturiùs, vel seriùs. Valdè quidem est probabile, quòd hodiè non tenearis orare matutinum pro crastino, etiam si prævideas te pro tunc fore impeditum; quia hodie nullo modo urget præceptum de crastino officio, & est merum privilegium, quòd liceat hodie satisfacere pro crastino, nemo autem tenetur uti privilegio. *Gob. num. 711.* nihilominùs oppositum mihi est verosimilius, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media, non nimis difficilia, atq; prævenire matutinum non est ad eò difficile, ergo.

22. 7. plures antehac docuerunt non esse obligationem, recitandi reliquum, id est minores Horas, si quis non possit majores, scilicet Matutinum cum Laudibus recitare, sed oppositum nunc est certum ex propof. 54. damnatâ ab Innoc. XI. quæ sic habet: *qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Nihilominus *Filliut. Castrop. Garc. Sanch. Tamb. n. 10.* docent, non esse obligationem recitandi illam Horam, cujus partem notabilem necesse habes omittere, v. g. cæcus, aut carens Breviario, potest memoriter dicere Psalmos, non tamen Lectiones, Capitula, orationes &c. vel e contra, talis ex eorum mente nec ad Psalmos tenebitur, quia Psalmi finè lectionibus, & orationibus non sunt substantialiter Matutinum à Pio V. præceptum; hanc sententiam

tentiam *Spor. num. 177.* dicit esse probabilem & tutam, sed tenendum est, quòd potens orare Psalmos, vel notabilem Horæ majoris partem, ad hoc teneatur, quamvis non possit orare reliqua: *Ratio est*, quòd recitans ejusmodi notabilem partem satisfaciat præcepto quòdam substantiam, prout dicitur casu sequenti: ergo ad hoc tenetur. Deindè qui non potest solvere totum debitum, tenetur solvere partem, quam potest, saltem notabilem; ergo à pari: excipe tamen egrotum, qui rationabiliter dubitat, an possit dicere partem aliquam notabilem, hic enim ex benigna Ecclesiæ interpretatione potest præsumere se excusatum, cum enim talis vix unquam sciat, quid, & quantum orare possit, innumeris exponeretur scrupulis & anxietatibus, essetque periculum nocendi valetudini, ità cum communi *Suar. Tann. Laym. c. 6.*

8. Qui caret Breviario proprio v. g. Ordinis, non tenetur orare ex alieno, nisi fortè Romano, aut alio non multum à suo discrepante. Quia ex aliis probabilius non satisfacit, ut dicitur *Cas. seq.* econtra qui non potest orare solus, tenetur adhibere socium, si commodè habere possit, imò Beneficiatus habens bonos redditus tenetur socium pretio conducere, si gratis habere nequeat, qui enim tenetur ad finem, tenetur ad media non nimis difficilia, si autem adeò tenuè esset beneficium, ut sine gravi incommodo socium conducere non posset, aut quia surdaster est, & socium intelligere non possit nisi valdè vociferantem, rectè censet *Tamb. Nav. Bonac. Baldel. an. 38. num. 9.* eum fore excusatum.

23. 9. Ab Horis non excusantur excommunicati, suspensi, interdicti, irregulares, ne commodum reportent ex delicto, *Wiestner num. 19.* econtra plerique excusant ad trirèmes damnatos, infidelibus servientes, & eos, qui ex dispensatione Papæ duxerunt uxores, his *Spor. num. 10.* annumerat degradatum; *Ratio est.* quòd hi vel sint in statu ab hac obligatione valdè alieno, vel in statu adedò misero, ut meritò Ecclesia præsumatur hanc afflictionem afflictis addere non velle; sed quia hæc præsumptio, & excusatio est incerta, standum est pro lege certâ.

C A S U S LXXIII.

Quomodo Horæ sint recitandæ.

Benedictus *Horas legit.* 1. *Vel sine vel cum intentione tantùm virtuali, aut habituali.* 2. *Cum attentione superficiali, vel solùm externâ.* 3. *Cum distractione di-vel indirectè voluntariâ.* 4. & 5. 6. *Nil repetit aut restituit etiam ob distractiones deliberatas.* 7. *Scit quidem se habere cogitationes alienas, sed non advertit eas impedire attentionem internam* 8. *Recitat cum socio, & ad eum non attendit.* 9. *Petit remedia contra distractiones.* 10, & 11. *In hora parva omittere duos Psalmos, vel in Sabbatho S. Vesperas, vel in festo S. Marci, & Rogationibus Litanias reputat veniale.* 12. *In dubio an Horas recitaverit, se liberam iudicat.* 13. *Quæ omittit thurificando, organum pulsando, officium quarendo, Confessiones audiendo,*